

פרשת ויצא תשע"ז
החוויה הדתית

Sponsored by friends of David Wachs ז"ל in his memory
לעיי"נ דוד בן מרדכי שמואל ז"ל

בראשית פרק כח

(ו) וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּעָר שְׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה : (יא) וַיִּפְגַּע
בְּמִקּוֹם וַיֵּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ וַיִּקַּח מַאֲבְנֵי הַמָּקוֹם
וַיִּשָּׂם מְרֹאשֹׁתָיו וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא : (יב) וַיַּחֲלֹם
וְהִנֵּה סֹלֶם מַצְבֵּי אֲרָצָה וְרֹאשׁוֹ מִגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה וְהִנֵּה
מַלְאָכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ : (יג) וְהִנֵּה יָקוֹק נֹצֵב
עָלָיו וַיֹּאמֶר אֲנִי יָקוֹק אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֲבִיךָ וְאֱלֹהֵי
יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לָךְ אֲתַנְנֶנָּה
וּלְזָרְעֶךָ : (יד) וְהִנֵּה זֶרְעֶךָ כֹּעֶפֶר הָאָרֶץ וּפְרָצְתָ יָמָה
וְקִדְמָה וְצַפְנָה וְנִגְבָּה וְנִבְרַכְוּ בְךָ כָּל מְשֻׁפָּחַת הָאֲדָמָה
וּבְזָרְעֶךָ : (טו) וְהִנֵּה אֲנֹכִי עֹמֵד וְשִׁמְרֹתֶיךָ בְּכָל אֲשֶׁר
תֵּלֵךְ וְהִשְׁבַּתֶיךָ אֶל הָאֲדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד
אֲשֶׁר אִם עֲשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לָךְ : (טז) וַיִּיקָץ
יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אֲכֹן יֵשׁ יָקוֹק בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאֲנֹכִי
לֹא יָדַעְתִּי : (יז) וַיִּירָא וַיֹּאמֶר מַה נֹּרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה
אֵין זֶה כִּי אִם בַּיִת אֱלֹהִים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם :

רש"י

(ו) ויצא יעקב - על ידי שבשביל שרעות בנות כנען בעיני יצחק
אביו הלך עשו אל ישמעאל, הפסיק הענין בפרשתו של יעקב
וכתיב (לעיל כח ו) וירא עשו כי ברוך וגוי, ומשגמר חזר לענין
הראשון: ויצא יעקב מבאר שבע - לא היה צריך לכתוב אלא
וילך יעקב חרנה, ולמה הזכיר יציאתו, אלא מגיד שיציאת
צדיק מן המקום עושה רושם, שבזמן שהצדיק בעיר הוא
הודה הוא זיוה הוא הדרה, יצא משם פנה הודה פנה זיוה
פנה הדרה וכן (רות א ז) ותצא מן המקום, האמור בנעמי
ורות: וילך חרנה - יצא ללכת לחרון: (יא) ויפגע במקום - לא
הזכיר הכתוב באיזה מקום אלא במקום הנזכר במקום אחר,
הוא הר המוריה שנאמר בו (לעיל כב ד) וירא את המקום
מרחוק: ויפגע - כמו (יהושע טז ז) ופגע ביריחו, (שם יט יא)
ופגע בדבשת. ורבותינו פירשו לשון תפלה כמו (ירמיה ז טז)
ואל תפגע בי, ולמדנו שתקן תפלת ערבית. ושנה הכתוב ולא
כתב ויתפלל, ללמדך שקפצה לו הארץ, כמו שמפורש בפרק
גיד הנשה (חולין צא ב): כי בא השמש - היה לו לכתוב ויבא
השמש. כי בא השמש, משמע ששקעה לו חמה פתאום שלא
בעונתה כדי שילין שם: וישם מראשותיו - עשאן כמין מרזב
סביב לראשו שהיה ירא מפני חיות רעות. התחילו מריבות זו

עם זו, זאת אומרת עלי יניח צדיק את ראשו, וזאת אומרת עלי יניח, מיד עשאן הקדוש ברוך הוא אבן אחת, וזהו שנאמר
(פסוק יח) ויקח את האבן אשר שם מראשותיו: וישכב במקום ההוא - לשון מיעוט באותו מקום שכב, אבל ארבע עשרה
שנים שמש בבית עבר לא שכב בלילה, שהיה עוסק בתורה: (יב) עולים ויורדים - עולים תחלה ואחר כך יורדים, מלאכים
שלווהו בארץ אין יוצאים חוצה לארץ ועלו לרקיע, וירדו מלאכי חוצה לארץ ללותו: (יג) נצב עליו - לשמרו: ואלהי יצחק -
אף על פי שלא מצינו במקרא שיחד הקדוש ברוך הוא שמו על הצדיקים בחייהם לכתוב אלהי פלוני, משום שנאמר (איוב טו
טו) הן בקדושו לא יאמין, כאן ייחד שמו על יצחק לפי שכהו עיניו וכלוא היה בבית, והרי הוא כמת, ויצר הרע פסק ממנו:
שכב עליה - קיפל הקדוש ברוך הוא כל ארץ ישראל תחתיו, רמז לו שתהא נוחה ליכבש לבניו: (יד) ופרצת - וחזקת, כמו
(שמות א יב) וכן יפרוץ: (טו) אנכי עמד - לפי שהיה ירא מעשו ומלבן: עד אשר אם עשיתי - אם משמש בלשון כי: דברתי לך
- לצרכך ועליך, מה שהבטחתי לאברהם על זרעו, לך הבטחתי ולא לעשו, שלא אמרתי לו כי יצחק יקרא לך זרע, אלא כי
ביצחק, ולא כל יצחק. וכן כל לי ולך ולו ולהם הסמוכים אצל דיבור, משמשים לשון על, וזה יוכיח, שהרי עם יעקב לא דיבר
קודם לכן: (טז) ואנכי לא ידעתי - שאילו ידעתי לא ישנתי במקום קדוש כזה: (יז) כי אם בית אלהים - אמר רבי אלעזר בשם
רבי יוסי בן זמרא הסולם הזה עומד בבאר שבע ואמצע שיפועו מגיע כנגד בית המקדש, שבאר שבע עומד בדרומה של יהודה,
וירושלים בצפונה בגבול שבין יהודה ובנימין, ובית אל היה בצפון של נחלת בנימין בגבול שבין בנימין ובין בני יוסף, נמצא
סולם שרגליו בבאר שבע וראשו בבית אל מגיע ואמצע שיפועו נגד ירושלים. וכלפי שאמרו רבותינו שאמר הקדוש ברוך הוא
צדיק זה בא לבית מלוני ויפטר בלא לינה, ועוד אמרו יעקב קראה לירושלים בית אל וזו לזו היא ולא ירושלים ומהיכן למדו
לומר כן. אומר אני שנעקר הר המוריה ובא לכאן, וזהו היא קפיצת הארץ האמורה בשחיטת חולין (חולין צא ב), שבא בית
המקדש לקראתו עד בית אל, וזהו ויפגע במקום. [ואם תאמר וכשעבר יעקב על בית המקדש מדוע לא עכבו שם, איהו לא
יהיב לביה להתפלל במקום שהתפללו אבותיו, ומן השמים יעכבוהו, איהו עד חרן אזל כדאמרין בפרק גיד הנשה (חולין צא
ב), וקרא מוכיח וילך חרנה, כי מטא לחרן אמר אפשר שעברתי על מקום שהתפללו אבותי ולא התפללתי בו, יחב דעתיה
למהדר וחזר עד בית אל וקפצה לו הארץ]: מה נורא - תרגום מה דחילו אתרא הדין. דחילו שם דבר הוא, כמו סוכלתנו, וכסו
למלבש: וזה שער השמים - מקום תפלה לעלות תפלתם השמימה. ומדרשו שבית המקדש של מעלה מכוון כנגד בית המקדש
של מטה:

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.
Visit www.WebYeshiva.org to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.

[פה] וְזֶה וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיִּלְךָ שָׁם כִּי בָּא הַשָּׁמֶשׁ. כִּי כִשְׁפָגַע בַּמָּקוֹם שָׁבָא לִקְרָאתוֹ מְקוֹם הַבַּיִת הַמְּקֻדָּשׁ
 שֶׁהוּא הַבְּנִין הַשְּׁלִישִׁי שֵׁיִתְקִים וְאִזְ הַשִּׁיג לַעֲצֵם מְרִירוֹת אַרְיֶכֶת הַגְּלוּת שִׁיִּהְיֶה מְקֻדָּם. שֶׁזֶהוּ בְּחִינַת וַיִּלְךָ
 שָׁם כִּי בָּא הַשָּׁמֶשׁ שְׁמֵרְמוֹז עַל חֲשֻׁכַת מְרִירַת הַגְּלוּת בְּגוּף וְנֶפֶשׁ כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנּוּם לְבָרְכָה
 וּמוֹבָא בְּדַבְּרֵיו זְכוֹרוֹנוֹ לְבָרְכָה. וְעַל כֵּן תִּקְוֶן אִזְ תִּפְלַת עֲרַבִית עַל יְדֵי שֶׁהִבִּין אִזְ עֲצֵם יִקְרַת וְחֲשִׁיבוֹת
 אֲתַעְרוּתָא דְלִתְתָא אֶפְלוּ מֵעֵמְקֵי עֵמְקֵי הַחֲשֵׁךְ אֶפְלָה וְכוּ' כְּנִזְכָּר לְעִיל. וְאִזְ וַיִּקְחָ מֵאֲבְנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשֶׂם
 5 מְרִאֲשׁוֹתָיו, בְּחִינַת הַנִּיצוּצוֹת וְהַנְּפֻשׁוֹת הַנְּפוּלִין שֶׁהֵם בְּחִינַת תְּשֻׁבָתָא אֲבָנֵי קֹדֶשׁ בְּרֹאשׁ כָּל חוּצוֹת,
 וַיִּשֶׂם מְרִאֲשׁוֹתָיו שֶׁהֶעֱלֵם וַיִּקְשָׁרֵם בְּמַחְשַׁבְתּוֹ הַקְּדוּשָׁה, כִּי כֹלָא בְּמַחְשַׁבָה אֲתַבְּרִירוֹ. וְאִזְ וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם
 הַהוּא שֶׁהוֹרִיד אֶת עֲצָמוֹ לְכָל הַמְּקוֹמוֹת הַנְּמוּכִים הַנִּזְכָּרִים לְעִיל, לְבָרַר וּלְהַעֲלוֹת הַנְּפֻשׁוֹת מִשָּׁם. וְאִזְ
 וַיַּחֲלֵם וְהִנֵּה סֵלֶם מִצָּב אַרְצָה וְרֹאשׁוֹ מִגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה. שֶׁהָאֲדָם צָרִיךְ לְצִאת מִדְּרָגָא לְדְרָגָא כְּמוֹ בְּסֵלֶם.
 10 וְהַכֵּל בְּשִׁבִיל תִּקְוֶן הַעוֹלָמוֹת עַל יְדֵי אֲתַעְרוּתָא דְלִתְתָא דִּיקָא. וְהִנֵּה מְלֹאכֵי אֱלֹקִים עֹלָמִים וַיִּרְדִּים בּוֹ.
 מְלֹאכֵי אֱלֹקִים עוֹלָמִים בְּחִינַת אֲתַעְרוּתָא דְלִתְתָא. מְלֹאכֵי אֱלֹקִים יִרְדִּים בְּחִינַת אֲתַעְרוּתָא דְלַעֲלֵא שְׁיֹרֵד
 מִלְּמַעְלָה לְסִיעַ עַל יְדֵי שֶׁמְקֻדָּם עָלָה מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה אֲתַעְרוּתָא דְלִתְתָא. כִּי עַל יְדֵי כָּל הַתַּעְוּרוֹת
 וְהַתַּעְוּרוֹת דְקֻדְשָׁה מִלְּמַטָּה נִבְרָאִים מְלֹאכֵי שֶׁזֶהוּ בְּחִינַת מְלֹאכֵי אֱלֹקִים עֹלָמִים מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה.
 וּבְאֲתַעְרוּתָא דְלִתְתָא אֲתַעַר לְעֵלָא, וְאִזְ נִמְשָׁךְ סִיעַ מְלַעֲלֵא שֶׁהוּא מְלֹאכֵי אֱלֹקִים הַיִּוֵּרְדִים מִלְּמַעְלָה
 15 לְמַטָּה לְסִיעוֹ. וְזֶהוּ בְּחִינַת וְהִנֵּה מְלֹאכֵי אֱלֹקִים עֹלָמִים וַיִּרְדִּים בּוֹ. וְעַל יְדֵי שֶׁנִּכְלְלוּ אֲתַעְרוּתָא דְלִתְתָא עִם
 אֲתַעְרוּתָא דְלַעֲלֵא, עַל יְדֵי זֶה נַעֲשִׂים כָּל הַיְחוּדִים וְהַתְּקוּנִים כְּפִדּוּעַ. וְאִזְ וַיִּיקָץ יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אֲכֹן
 יֵשׁ ה' בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאֲנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי. כִּי אֶפְלוּ יַעֲקֹב בְּקֻדְשׁוֹ הַעֲצוּמָה נֶעְלַם מִפְּנֵי וְלֹא יָדַע מִתְּחִלָּה עֲצֵם
 קֻדְשַׁת הַמָּקוֹם הַהוּא עַד שֶׁנִּתְעוֹרַר מֵעֲצָמוֹ לְחֹזֵר לְכֹאֵן כְּנִזְכָּר לְעִיל, וְאִזְ בָּא הַמָּקוֹם לִקְרָאתוֹ וַיִּלְךָ שָׁם,
 וְאִזְ הַשִּׁיג עֲצֵם קֻדְשַׁת הַמָּקוֹם הַזֶּה שְׁבוּ תְלוּי תִקְוֶן כָּל הַנְּפֻשׁוֹת הַנְּפוּלִין וְכָל הַעוֹלָמוֹת. וּבְזֶה תִקְוֶן לְהַכְנִיס
 20 בְּלִבְךָ כָּל הַנְּפֻשׁוֹת לְדוֹרוֹת עַד הַיּוֹם הַזֶּה, שֶׁאֶפְלוּ הַנְּפֻשׁוֹת הַנְּפוּלִין מֵאֲד שֶׁסוּבְּרִין שֶׁבְּמְקוֹמָם אֵין נִמְצָא ה'
 יִתְבָּרַךְ, יָדַעוּ וַיִּאֲמִינוּ שֶׁגַּם בְּמְקוֹמָם יֵשׁ ה' יִתְבָּרַךְ, כִּי מֵלֹא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ רַק שֶׁנֶּעְלַם מֵהֵם. וְשֶׁגַּם
 הַהַתַּעְוּרוֹת שֶׁלָּהֶם יִקְרַ מֵאֲד וְשִׁיּוּכְלוּ לְמִצָּא ה' יִתְבָּרַךְ בְּכָל מְקוֹם שֶׁבְּעוֹלָם, כִּי בְּאֵמַת יֵשׁ ה' בְּמְקוֹם
 הַזֶּה רַק שֶׁאֵינוֹ יוֹדַע מַגְדֵּל הַהַעֲלָמָה בְּחִינַת וְאֲנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי. אֲבָל אִם יִתְעוֹרַר בְּבְחִינַת אֲתַעְרוּתָא דְלִתְתָא
 יִזְכֶּה לְמִצָּאוֹ וְכְנִזְכָּר לְעִיל. וְאִזְ וַיִּירָא וַיֹּאמֶר מֵה נֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה, שֶׁהַשִּׁיג עֲצֵם נֹרָאוֹת הַמָּקוֹם הַזֶּה
 25 שֶׁשָּׁם שְׂרָשֵׁי כָּל הַנְּפֻשׁוֹת, וּמִשָּׁם נִמְשָׁךְ הַהַתַּעְוּרוֹת לְתִשׁוּבָה לְכָל יִשְׂרָאֵל. אֲךָ אַף עַל פִּי כֹן צָרִיכִין
 הַתַּעְוּרוֹת מִלְּמַטָּה כְּנִזְכָּר לְעִיל. וְאִזְ אָמַר אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹקִים שְׁמֵרְמוֹז עַל הַבַּיִת הַשְּׁלִישִׁי שִׁיִּבְנֶה
 בְּזְכוּתוֹ, שֶׁרַק זֶה נִקְרָא בֵּית לֹא כְּאֲבָרְהָם שֶׁקָּרָאוּ הֵר וְכוּ' כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנּוּם לְבָרְכָה, אֲבָל אָמַר
 בְּלִשׁוֹן 'אֵין זֶה' שְׁמֵרְמוֹז עַל הַחֲרָבֹן שֶׁל שְׁנֵי בְּתִים הָרֵאשׁוֹן וְהַשֵּׁנִי כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנּוּם לְבָרְכָה.
 לְהוֹדִיעַ שְׁבוּדָאֵי עֵקֶר הַתִּקְוֶן עַל יְדֵי בְּחִינַת בֵּית הַשְּׁלִישִׁי, אֲבָל עֲדִין 'אֵין זֶה', כִּי עֲדִין לֹא בָּאנוּ לְתַקְוֶנוֹ,
 30 כִּי אִם בֵּית אֱלֹקִים, כִּי עֲדִין צָרִיכִים תְּקוּנִים הַרְבֵּה עַד שֶׁנִּזְכֶּה לְבְּחִינַת בֵּית אֱלֹקִים. וּבְזֶה רָמַז שֶׁצָּרִיכִין
 מְקֻדָּם בְּתֵי כְּנִסְיוֹת וּבְתֵי מְדַרְשׁוֹת הַרְבֵּה שֶׁהֵם מְקֻדָּשׁ מְעַט שֶׁלְּשָׁם מִתְּקַבְּצִין כָּל הַתַּעְוּרוֹת שֶׁלְּמַטָּה וְכוּ'
 כְּנִזְכָּר לְעִיל. שֶׁעַל יְדֵי זֶה הַרְבֵּה יִזְכּוּ לְתִשׁוּבָה כְּנִזְכָּר לְעִיל. עַד שִׁיִּבְנֶה בֵּית אֱלֹקִים זֶה, וְאִזְ יִשׁוּבוּ הַכֵּל אֶל
 ה' וַיִּתְתְּקוֹן הַכֵּל בְּמַהְרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן: